

Samarbejdskomiteen for Fred og Sikkerhed

Landsmøde d. 12-13. april 1986

VILLUMS

beretning

INDHOLDSFORTEGNELSE

side:

Tavshedens sammensværgelse	2
Genoptagelse af Geneve-forhandlingerne	3
Den fredspolitiske udvikling	6
Omrustning - defensivt forsvar	8
Den evige antikommunisme	9
Begrebet "München"	10
Begrebet "Yalta-Potsdam"	11
Den kolde krig	13
Atombomben	14
Fredsbevægelsen	16
Internationalt arbejde	17
Terror eller ikke-vold	18
Hvor står vi idag ?	19
Det internationale fredstår	21

SAMARBEJDSKOMITEEN FOR FRED OG SIKKERHED
LANDSMØDE D. 12. - 13. APRIL 1986.
VILLUM HANSEN: FORMANDENS POLITISKE BERETNING.

"Vi er vokset op med den kolde krig, men angsten for at en eller anden skal gå amok har vi fortrængt. Det er kun når en konflikt får megen presseomtale. Så holder alle vejret. Hvad nu? Men stadig færre går i fredsdemonstration, de tror ikke det nytter."

Det er en 20 årig pige, der siger sådan i et interview i Politiken (3.11.1985). Hun er en af 68-generationens børn. 68-generationen, der troede, at den lavede en revolution og som i dag sidder i sikre stillinger i administrationen eller i undervisningsvæsenet og skilter med deres kystbanesocialisme med den avis de læser om aftenen på vej hjem. Det blev en ringe arv de gav videre til den næste generation. Men selvom pigen siger, at hun har fortrængt angsten og ikke tror, at der er noget der nytter, tror jeg alligevel, at hun næste gang går med i fredsdemonstrationen - det afhænger kun af, om vi i fredsbevægelsen er dygtige nok til at motivere hende til det.

I forbindelse med festlighederne i anledning af Niels Bohrs 100-års fødselsdag var der i fjernsynet en debat mellem videnskabsmænd i Boston, København og Moskva. En udtalelse i denne debat, jeg særlig hæftede mig ved, kom fra amerikaneren Jerome Wiesener, en af de mest vidende i alt hvad der vedrører rustningskontrol. Han udtalte, at efter hans og mange andre eksperters opfattelse, var kontrollen med atomvåbnene efterhånden blevet så teknisk kompliceret, at risikoen for en atomkrig ved et ulykkestilfælde lå på 2% om året. En risiko, som var mange gange større end risikoen for at en politisk fejlbedømmelse skulle igangsætte en atomkrig. Jeg ved godt, at risikobegrebet er meget abstrakt. Men sagt lidt klarere, vil den 2% risiko for en atomkrig ved et ulykkestilfælde sige, at man inden for de næste 50 år har risikoen for en atomkrig, hvis ikke der gøres noget for at mindske denne risiko. Det er jo i hvert fald for vores 20-årige pige en ganske betragelig risiko.

Man må derfor underes over hvilke ricici, der kan få folk op på mærkerne i meget højere grad end risikoen for en atomkrig. Man må undskylde mig, at jeg tager et eksempel fra vort danske dagliv! Man har fundet ud af, at risikoen for "det størst tænkelige uheld" med Barsebækværket er een i ti milliarder år. Og følgen af et sådant uheld vil være, at ca. 5000 mennesker vil dø af kræft i en periode af 30 år. Denne risiko har kunnet samle en bevægelse i befolkningen, der har kunnet få politikerne til at se bort fra muligheden for at indføre atomkraft i Danmark. Er vi virkelig ikke i stand til at ruske folk op til at forstå - nu 40 året efter Hiroshima og Nagasaki - at atombomben hænger i en meget tynd tråd lige over hovedet på os allesammen.

Tavshedens sammensværgelse.

Jeg er gået så stærkt ind på "det nytter jo ikke noget" indstillingen, fordi jeg har bemærket en tendens til "privatisering" hos en del mennesker med både evner og uddannelse, der måtte lette deres mulighed for i offentligheden at støtte fredsbevægelsen.

Fredsbevægelsens handicap er, at den ikke har mediernes bevågenhed. For nogle år siden var metoden i den dertil indrettede presse, at fremstille fredsbevægelsens tilhængere som betalte håndlangere for en fremmed magt. Men efterhånden som bevægelsen voksede, skiftede man til en vis grad taktik. Naturligvis er vi stadig håndlangere for en fremmed magt, når der er mulighed for at spinde en ende herom. Men man er nu mere gået over til at bruge en anden metode: I så høj grad som muligt, at fortie alt om fredsbevægelsens aktiviteter. I pressen undlader man at skrive om planlagte møder og demonstrationer, og når de har fundet sted, bringer man nødtvungent nogle meget pæne billeder, og omtaler hvilke kunstnere der optrådte, måske også navnene på talerne, men det væsentlige, demonstrationens grundlag og formål, fortier man.

Det er imidlertid ikke alene fredsbevægelsens egen aktivitet, der er ude for denne tavshedens sammensværgelse. I det forløbne år, der har været uhyre rigt på begivenheder på det fredspolitiske område, er en lang række begivenheder, beslutninger og forslag enten blevet forbigået i tavshed eller kun i meget utilstrækkeligt omfang blevet tilført offentligheden.

På vort styrelsesmøde den 2. - 3. november behandlede vi dette spørgsmål meget udførligt, idet vi pegede på henvendelsen til USA's og USSR's ledere fra regeringslederne i Sverige, Argentina, Grækenland, Indien, Mexico og Tanzania, hvori de to stormagter opfordredes til at indstille alle atomvåbenprøvesprængninger i 12 måneder, som et første skridt til et fuldstændigt prøvestop. Meddelelse herom kunne vi ikke finde i det danske pressebureau Ritzau's udsendelser til den danske presse, hvorfor denne heller ikke gav nogen meddelelse til sine læsere om denne politisk vigtige begivenhed. Vi henvendte os i den anledning til Ritzau med spørgsmålet om, hvorfor en så vigtig meddelelse ikke var blevet udsendt.

I svaret på vor henvendelse skrev Ritzau bl.a.:

"Vi har i dette tilfælde bedømt sagen ud fra dens nyhedsværdi" - d.v.s. man fandt den ikke god nok som "nyhed". Ritzau skrev endvidere, "at bureauet havde fulgt de 6 regeringslederes arbejde nøje og bl.a. tidligere "indgående refereret resultatet fra deres møde i Nairobi, som er baggrunden for den henvendelse Komiteen nævner" - det afslørende ved denne "oplysning" er, at de 6 statsledere aldrig er mødtes i Nairobi!"

I tilknytning til det førnævnte pegede vi også på andre fredspolitiske begivenheder, som kun i utilstrækkelig grad var blevet omtalt i dansk presse som f.eks. de samme 6 regeringslederes 2 tidligere fredsinitiativer, Socialistisk Internationales nye nedrustningsinitiativer, senest fra mødet i Wien midt i oktober,

Dialogen mellem de socialdemokratiske partier i Danmark, Holland og Belgien og de kommunistiske partier i DDR, Ungarn og Bulgarien, forslaget om en kemivåbenfri zone i Mellemeuropa, udarbejdet af det vesttyske socialdemokrati i samarbejde med det østtyske kommunistiske SED og flere andre vigtige nyheder på det fredspolitiske område.

Det bør også påpeges, at den parlamentariske konference af samtlige politiske partier i de skandinaviske lande (undtagen Erhard Jacobsens), som fandt sted i slutningen af november i København, først på et meget sent tidspunkt fik en yderst nødtørftig behandling i dansk presse.

I en pressemeddelelse, vi sendte ud efter det nævnte styrelsesmøde berørte vi også ideen om et fredsbevægelsens pressebureau, der kunne sørge for, at alle betydelige fredspolitiske problemer og nedrustningsskridt fik en passende omtale - om blot den eksisterende presse ville bringe meddelelser fra et sådant bureau.

Vi har jo her i landet - som i vesten i det hele taget - en såkaldt fri presse. Alle har mulighed for at komme til orde - den eneste betingelse er, at man kan få nogen til at bringe det i deres avis, radio- eller TV-station. Der er en del af os, der har erfaring for, hvor vanskeligt det kan være.

Vi har derfor fundet det nødvendigt på dette landsmøde i et særligt debatforum at behandle medierne og freden, et emne, vi hidtil har gjort alt for lidt ud af. Vi kan ikke slå os til tåls med, at vi nu allerede i 2 år har udsendt FREDSAVISEN, som har bragt meget godt materiale, som ikke har været til at læse i den almindelige presse. Men det er ikke nok, dertil er FREDSAVISENS læserkreds alt for lille. Fredsbevægelsens budskab skal ud til hele befolkningen, kun en veloplyst offentlighed vil være i stand til at tvinge politikerne til aktivt at gå ind i arbejdet for afspænding og nedrustning.

Genoptagelse af Geneve-forhandlingerne.

På sidste landsmøde glædede vi os over genoptagelsen af Geneveforhandlingerne mellem USA og USSR. Vi tog genoptagelsen som et resultat af den internationale fredsbevægelses aktivisering af modstanden mod rustningskapløbet.

Med hvad er der da kommet ud af disse forhandlinger ?

Åbenbare resultater er offentligheden ikke blevet gjort bekendt med - og selvom vi i fredsbevægelsen altid har sagt: "Så længe de snakker med hinanden, slås de ikke", må vi desværre slå fast, at kaprustningen samtidig stadig fortsætter. Det vigtige ved forhandlingerne er, at de handler såvel om mellemdistance- og strategiske atomvåben som om de såkaldte stjernekrigsvåben.

Sommetider hører man hævdet, at nedrustningsforhandlinger mellem stormagterne stort set kun har ført til en gensidig kontrolleret oprustning. Slet så pessimistisk betragter vi ikke forhandlin-

gerne, der dog førte til både Salt I - herunder ABM-aftalen om begrænsning af antiraketsystemer - og Salt II - aftalerne, der i det store og hele er blevet overholdt af begge parter, på trods af at Salt II ikke blev ratificeret af USA.

I den nuværende forhandlingsrunde er der fra sovjetisk side kommet en række vigtige forslag, som i al for ringe grad er blevet omtalt i den hjemlige presse.

Særlig vigtig var gennemførelsen af prøvestoppet for atomvåben, der påbegyndtes den 6. august 1985 og som Sovjetunionen erklærede sig villig til at forlænge ud over den 31. december 1985, såfremt USA også ville gennemføre et prøvestop. Sovjetunionen har i december også åbnet for kontrol på stedet, men USA ønsker ikke at stoppe prøverne.

Kravet om totalt prøvestop er stadig et af fredsbevægelsens vigtige begyndelseskrav ligesom kravet om afkald på første brug af atomvåben, som Sovjetunionen og Kina har givet forsikring om.

Under sit besøg i Paris fremkom Gorbatsjov den 3.10.1985 med yderligere følgende vigtige tilbud om våbenreduktioner:

1. Forslag om totalt stop for rumvåben.
2. 50% reduktion af de strategiske kernevåben på betingelse af gensidighed.
3. Direkte forhandlinger med Frankrig og England om disses egne atomvåben.
4. Moratorium for mellemdistancemissiler - SS 20 - i Europa, idet antallet var nede på 243 som i juni 1984.

Da SS 4 og SS 5 - missilerne snart er helt udrangeret, vil antallet af sovjetiske missiler i Europa snart være nede på antallet for 10 - 15 år siden.

Ydermere skal det anføres, at Sovjetunionen for 2 år siden stillede afprøvningen af AntiSattelit Våben (ASAT) i bero.

Gorbatsjovs forslag satte mere gang i forhandlingerne, selvom der ikke kom resultater ud af dem inden topmødet i Geneve i november.

Uanset at topmødet ikke bragte konkrete resultater af nedrustningsmæssig karakter, må man konstatere en mærkbar bedring af det politiske klima mellem de to stormagter. Jeg anser det for væsentligt at gengive et par passager af det fælles commune, som udsendtes efter mødet:

Efter at have diskuteret de væsentlige sikkerhedsproblemer og i bevidstheden om USSR's og USA's særlige ansvar for fredens opretholdelse giver de to parter udtryk for, at en atomkrig ikke kan vindes og aldrig må blive udkæmpet. Idet de anerkender, at enhver konflikt mellem USSR og USA ville have katastrofale følger, fremhævede de vigtigheden af at forhindre en hvilken som helst krig mellem dem, såvel atomar som konventionel. De vil ikke søge at opnå militær overlegenhed.

At de samtidig gav udtryk for, at de ville søge at sætte mere skub i forhandlingerne i Geneve i henhold til aftalen af 8. januar 1985 - "nemlig: at forhindre et rustningskapløb i rummet og afslutte det på jorden, at begrænse og reducere de atomare våben og styrke den strategiske stabilitet" - er også værd at mærke sig.

Det bør bemærkes, at de forhandlinger, der foregår i Stockholm som en opfølgning af Helsingfors-Madrid-processen, ikke hidtil har givet resultater af betydning, men også her bliver der fortsat forhandlet, man giver ikke op.

Den 15. januar 1986 fremkom Gorbatsjov med sit program for en fuldstændig atomafrustning til år 2000, samtidig med at han bebudede yderligere 3 måneders atomprøvestop, for at give USA en mulighed for at følge dette meget væsentlige skridt op.

Selv Reagan og udenrigsminister Schulz måtte indrømme, at planen fortjener nøje at blive studeret. Men påfaldende var det, at udenrigsministeren i et TV-interview ikke kunne lade være med at bemærke, at han kunne have ønsket, at den ikke var blevet offentliggjort, før man havde forhandlet om den. Denne bemærkning understreger, at offentligheden er en meget vigtig faktor i nedrustningsprocessen. Det er fredsbevægelsens opgave at holde offentligheden vågen og aktiv.

Senere fremhævede Gorbatsjov i et interview i l'Humanité, at hans plan gav mulighed for en fjernelse af alle mellemdistance-atomvåben i Europa i en ikke for fjern fremtid - en udtalelse, som fik forbundskansler Kohl til at protestere.

Jeg ved godt, at der inden for fredsbevægelsen findes folk, der er blevet desillusioneret af de meget langsommelige forhandlinger, som efter deres opfattelse ingen vegne fører. Det må fremhæves, at det netop afhænger af fredsbevægelsen, om forhandlingerne skal føre til resultater - den må forstærke sine aktiviteter og søge at bringe nye og bredere kredse ind i aktiviteten.

Nu nytter det ikke mere at lytte til de sagtmodige, der i fjor ikke turde gå på påskemarch af angst for at der ikke ville komme nok - der kommer aldrig nok - men der kommer mange, kun hvis vi sætter alt ind på at mobilisere masserne.

Vi kan heller ikke acceptere den opfattelse, at vi nu skal have "nedrustning fra neden som eneste mulighed for ændringer" gennemført "ved hjælp af sejt græsrodsarbejde".

Mon ikke dette besynderlige udtryk skal dække over skuffelsen over at det ikke har været muligt for den såkaldt "uafhængige" fredsbevægelse at fastholde alle sine tilhængere i opfattelsen af, at de to supermagter har et lige stort ansvar for rustningskapløbet, som jo netop var den opfattelse, der blev fremført af END-bevægelsens bannerfører, E.P. Thompson.

Det var svært for END-bevægelsen at få sine tilhængere til fortsat at sætte lighedstegn mellem de to supermagter, når den ene af dem foreslog og gennemførte et atomprøvestop, mens den anden fortsatte med prøverne, eller når den ene reducerede antallet af sine mellemdistance-atomvåben mens den anden fortsatte med at opstille nye.

Derfor betragtede END-bevægelsens ledere også den i 1983 påbegyndte opstilling af de amerikanske atommissiler i Europa som et nederlag for fredsbevægelsen, som nu blev anbefalet at opgive masseaktionerne og koncentrere sin virksomhed om studiekredsarbejde. Men fredsbevægelsen lod sig ikke slå ud i 1983 - den fortsatte masseaktionerne i 1984-1985 med det resultat vi er nået frem til i dag.

Derfor kan vi ikke acceptere parolen "nedrustning fra neden", vi vil fortsat arbejde med vor påvirkning af politikerne - både politikerne i vort eget land og stormagternes politikere. For det er nu engang politikerne, der bevilger pengene til oprustningen og det er også dem, der skal sætte nedrustningen igang. Derfor vil vi fortsætte med at aktionere.

Under forberedelsen til påskemarchen i år i København blev vi fra en mindre kreds inden for "Nej til Atomvåben" præsenteret for en tilgang til spørgsmålet om "dialog mellem øst og vest", som mildt sagt var fuldstændig fremmed for det store flertal inden for fredsbevægelsen. Ideen var at spille gadeteater med folkene for de to modstående magtgrupper som henholdsvis rotter og aber, der ved dans og musik, afbrændig af hinandens flag m.m. skulle symbolisere kampen mellem de to supermagter, en kamp som skulle ende med at de "menige" rotter og aber gjorde det af med deres førerrotter og -aber.

Jeg skal undlade at give min karakteristik af denne ide.

Den fredspolitiske udvikling.

Den fredspolitiske udvikling såvel internationalt som her i landet har vist, at den aktive linie i fredsarbejdet, som Samarbejdskomiteen altid har været en forkæmper for, har været rigtig. Jeg vil fremhæve nogle af de positive fredspolitiske træk i det forløbne år:

- Forslaget om en kemivåbenfri zone i Mellemeuropa, som SPD, det vesttyske socialdemokratiske parti, udarbejdede i fællesskab med SED, det kommunistiske parti i DDR.
- Optagelse af forhandlinger mellem SPD og de kommunistiske partier, ikke blot i DDR, men også i USSR og andre Warszawa-Pagt lande.
- Optagelse af forhandlinger mellem de socialdemokratiske partier i de små europæiske NATO-lande med de kommunistiske partier i de små Warszawa-Pagt-lande.

- En voksende bevægelse inden for SPD for en frigørelse fra den amerikanske dominans over Vesttysklands militær, for en ændring af NATO's strategi, nedsættelse af militærbudgetterne m.m.
- Oprettelse af en atomvåbenfri zone i Stillehavsområdet på New Zealands initiativ.

Og her i Danmark:

- Arbejdet for den nordiske atomvåbenfri zone inden for den i 1984 dannede TRAKTAT-NU gruppe blev understøttet af en samlet fredsbevægelse bestående af Samarbejdskomiteen, SAM, AIC og en række enkeltpersoner bl.a. fra Nej til Atomvåben. Denne aktive indsats prægede annoncekampagnen og opinionsundersøgelsen, der viste 72% for zonetanken og kun 12% imod. Denne stærke folkelige opbakning var medvirkende til, at den nordiske parlamentarikerkonference på Christiansborg fik et gunstigt forløb og den nordiske parlamentarikerkonference på Christiansborg fik et gunstigt forløb, og de nordiske socialdemokratiske partier kunne udsende følgende vigtige udtalelse:

Socialdemokraterne i Norden vil tage initiativet til, at der etableres en nordisk arbejdsgruppe, der skal arbejde videre med problemer og muligheder omkring etableringen af Norden som Atomvåbenfri zone.

Arbejdsgruppen bør bestå af parlamentarikere, der repræsenterer partierne i de nordiske parlamenter.

Socialdemokraterne i Norden opfordrer samtidig regeringerne til at etablere en fælles nordisk embedsmandsgruppe, der ligeledes - eventuelt i samarbejde med den parlamentariske gruppe - skal arbejde videre med problemer og muligheder omkring etablering af Norden som atomvåbenfri zone.

Socialdemokraterne i Norden vil i deres egne parlamenter tage initiativ til at følge spørgsmålet op.

Socialdemokraterne ser også meget gerne, at der i nær fremtid arrangeres en ny konference om Norden som atomvåbenfri zone.

- Det fællesnordiske fredsforum den 30.11 - 1.12.1985, der fik en meget bred deltagelse, også fra de øvrige nordiske lande, var meget vellykket, ligesom fredsbevægelsens meneskekæde, der hilste parlamentarikerkonferencen.
- Beslutningen i Folketinget om, at Danmark på generalforsamlingen i FN i år skal fremsætte forslag til resolution vendt mod førstebrug af atomvåben.

- At regeringen endelig er blevet presset til at yde 500.000 kr. til FN-forbundet for aktiviteter i FN's fredså 1986. Et ganske utilstrækkeligt beløb. Fredsbevægelsen må påvirke FN-forbundet til at beløbet udnyttes på den mest hensigtsmæssige måde.

Omrustning - defensivt forsvar.

I det sidste årstid er der såvel inden for fredsbevægelsen som inden for de politiske partier - i hvert fald de afspændingsvenlige - påbegyndt en diskussion under overskrifterne: Omrustning og defensivt forsvar.

Baggrunden for en sådan diskussion er ganske forståelig, især inden for de politiske partier, som skal tage stilling til en kommende dansk forsvarsordning.

Diskussionen om omrustning og defensivt forsvar har imidlertid en tendens til at blive i højeste grad teknisk, og den fortaber sig let i spidsfindige overvejelser om det ene eller det andet våbens mere eller mindre defensive eller offensive karakter. Men jeg ønsker at understrege, at fredsbevægelsen først og fremmest er en politisk bevægelse, der skal beskæftige sig med sikkerhedsproblemernes politiske side og kun perifert med militærtekniske problemer. Og ligesom den internationale fredsbevægelse for atomvåbenenes vedkommende som første skridt på nedrustningstrappen anbefaler fastfrysning bør den også for de konventionelle våbens vedkommende forlange fastfrysning, hvilket for Danmarks vedkommende som minimum betyder fastfrysning af militærbudgettet, standsning af nyindkøb af militærmateriel og gradvis nedsættelse af budgettet. Ganske svarende til de anbefalinger, som "Generaler for Fred og Afrustning" gentagne gange har fremsat.

Denne indstilling må være ganske klar for fredsbevægelsen som modvægt mod højrekræfternes illusionsnummer om at erstatte atomvåben med en "omrustning" i konventionel retning, som i realiteten vil være en oprustning.

Alt dette er møntet på dansk fredsbevægelse. Vi skal naturligvis ikke være blinde for, at forholdene er af en ganske anden karakter i andre lande, og at den diskussion, der foregår i SPD om en omrustning i Vesttyskland er af stor fredspolitisk betydning og værd at beskæftige sig med, også for os.

Om Danmarks sikkerhedspolitiske udvikling vil jeg tilføje, at Danmarks selvstændighed ikke alene er truet gennem vort medlemskab af NATO, men også af vort medlemskab af EF, hvor truslen om oprettelsen af en politisk union og en udbygning af det såkaldte EPS-samarbejde - det europæiske politiske samarbejde - alvorligt vil begrænse vor udenrigspolitiske selvstændighed, som det er blevet fremhævet af Ib Christensen og andre fra Folkebevægelsen mod EF.

Den evige antikommunisme.

Jeg har ved mange lejligheder hævdet, at det farligste våben, som modstanderne af afspænding og nedrustning anvender imod fredsbevægelsen, er antikommunismen, som er meget udbredt såvel i Europa som i USA. Ja, den findes også inden for selve den fredsbevægelse, vi er en del af.

Formerne for antikommunismen er utallige. Den groveste og mest primitive form er vel den, præsident Reagan af og til har givet udtryk for ved at fremstille Sovjetunionen som "det ondes imperium" - men måske er han kommet på lidt andre tanker efter mødet med Gorbatsjov i november. I det hele taget vil jeg sige, at jeg er så gammeldags, at jeg tror på, at man kan påvirke den største del af dem, der ligger under for den antikommunistiske propaganda ved simpelt hen at give dem reel oplysning om baggrunden for denne antikommunisme.

Først må det slås fast, at man ikke behøver at være kommunist for at afvise antikommunismen. Ganske som man ikke behøver at være jøde for at afvise antisemitismen.

Antikommunismen er ikke noget nyt begreb - den har eksisteret lige siden Marx og Engels skrev Det kommunistiske Manifest i 1848. Antikommunisme og antisocialisme var våben imod den fremvoksende socialdemokratiske arbejderbevægelse i tiden op til 1. verdenskrig. Med den russiske revolution blev antikommunismen det særlige våben mod den nye sovjetstat og mod alle, der viste sympati med den. Denne form for antikommunisme har blomstret lige siden 1917 - til tider afdæmpet som under 2. verdenskrig fra 1941 til 1945, da Sovjetunionen var allieret med USA, Storbritannien og Frankrig i krigen imod fascismen. Men straks efter maj 1945 blussede den op igen.

Vi har netop i 1985 fejret 40 året for sejren over fascismen. I den anledning har der været skrevet en hel del om 2. verdenskrig og årsagerne til den, ligesom også radio og fjernsyn har bragt adskillige udsendelser herom. Desværre har man kunnet konstatere en hel del historiske unøjagtigheder og direkte fejl i såvel bøger, artikler og udsendelser, som yngre samtidshistorikere, der ikke selv har oplevet tiden, har fra mindre pålidelige kilder fra dengang. Selv en person som undervisningsminister Bertel Haarder kom lige op til jul til at vise sin uvidenhed i en artikel i Politiken, der indbragte ham korrektioner selv fra folk, som ellers må antages at være hans politiske meningsfæller.

I diskussionen om det sidste halve århundredes europæiske historie indgår to vigtige - lad os kalde dem begreber - begge med geografiske navne: München og Yalta-Potsdam. Disse to begreber bruges og især misbruges af politiske taskespillere til at putte blår i øjnene på folk, som ikke har rigtig rede på historien og derved fastholdes i antikommunistiske vrangforestillinger.

Begrebet München.

Efter at Hitler den 12. marts 1938 havde indlemmet Østrig i Tyskland begyndte han at strække hænderne ud efter Sudeterlandet, den tysktalende del af Tjekkoslaviet. Siden 1935 havde Tjekkoslaviet en bistandspagt med USSR og med Frankrig i henhold til hvilken disse to lande skulle bistå Tjekkoslaviet i tilfælde af at det blev angrebet. USSR var villig til at yde Tjekkoslaviet hjælp over for et angreb fra Tyskland, men Frankrig var det ikke. Stillet herover for resignerede Tjekkoslaviet, og ved en forhandling i München imellem Hitler, Mussolini, Daladier fra Frankrig og Chamberlain fra England enedes man om at ofre Sudeterlandet til Hitler, hvorved krigen undgikkes på det tidspunkt, og Chamberlain kunne rejse hjem og proklamere "Fred i vor tid". Krigen brød så ud et år senere.

Begrebet München bruges nu ofte til at betegne en kapitulation af demokratiske stater over for diktaturstater. Idet angivelig demokratierne Frankrig og England havde nedrustet efter 1. verdenskrig, mens Tyskland og Italien havde rustet sig til tænderne - derfor måtte Sudeterlandet ofres for at vinde tid. Allerede den 15. marts 1939 slugte Tyskland resten af Tjekkoslaviet og den 23. marts Memel. Herefter forsikrede England og Frankrig, at de ville rykke Polen til hjælp i tilfælde af at det blev angrebet af Tyskland. For at kunne yde Polen militær hjælp, ville det være naturligt at søge også at drage USSR til hjælp. Men de forhandlinger som franskmændene, englænderne og polakkerne førte med Sovjetunionen blev kun ført på et politisk lavt niveau. Og alene at Polen nægtede at lade sovjetiske tropper få gennemmarchret gennem Polen i tilfælde af krig mellem Polen og Tyskland, gjorde det umuligt at få en overenskomst i stand.

Det turde også være klart nok, at de to vestmagter nu mente, at de havde sikret, at retningen for Hitlers kommende angreb var mod øst - først Polen, og derefter Sovjetunionen - så deres inderligste håb kunne blive opfyldt, at Tyskland og Sovjetunionen begge ville forbløde i en krig, vestmagterne kunne holde sig ude af.

Dette håb blev tilintetgjort af den tysk-sovjetiske ikke-angrebspagt af 23. august 1939. Hvorefter krigen startede den 1. september.

Pagten med Hitlertyskland gav Sovjetunionen næsten to år længere fred til at forberede sig til den uundgåelige krig.

Da krigen i Polen var forbi midt i september 1939, foregik der, på trods af at England og Frankrig var i krig med Tyskland, så godt som ingen krigshandlinger fra vestmagternes side. Krigen kom først rigtig igang den 9. april 1940 med Danmarks og Norges besættelse og derefter med nedkæmpningen af Holland, Belgien og Frankrig.

Dette stykke historie i telegramstil viser efter min opfattelse, at når man vil betegne et demokratisk kapitulation over for et diktatur for et "München" er det forkert. Det originale "München" var ikke de demokratiske staters kapitulation over for diktatoren, men deres mislykkede forsøg på at anvise hvilken vej diktatoren skulle rette sit angreb.

Begrebet "Yalta-Potsdam".

Et af de seneste steder jeg har set begrebet Yalta taget frem, var i en artikel i det amerikanske ugeblad "The Nation" (New York 14.9.1985), hvor E.P. Thompson tager spørgsmålet op om en "annulering af Yalta". Yalta og Potsdam var de steder, hvor Antihitlerkoalitionens ledere i 1945 sluttede de aftaler, som fastlagde Europas grænser efter 2. verdenskrig, som for E.P. Thomsson med flere inden for END-bevægelsen står som en væsentlig årsag til den nuværende politiske spænding i verden. Hvad aftalerne fra Yalta og Potsdam går ud på, går man i reglen let hen over, men ordene bruges som slagord uden nærmere forklaring, og de tages ofte til indtægt af politikere der mere eller mindre åbenlyst lufter revanchistiske tanker - ikke mindst i Vesttyskland.

Hvad skete der da virkelig i Yalta og Potsdam ?

Det første møde mellem de tre "store" under 2. verdenskrig - Churchill, Roosevelt og Stalin - fandt sted i Teheran den 28. november - 1. december 1943. Her var det især spørgsmålet om åbningen af den anden front i Europa - en invasion i Frankrig - der blev drøftet.

Det næste møde var konferencen i Yalta på Krim i USSR. Her bekræftede man den tidligere aftale om kravet om Tysklands ubetingede kapitulation, ligesom man planlagde en deling af Tyskland i 4 besættelseszoner (en amerikansk, britisk, fransk og sovjetisk) under en samlet allieret kontrolkommission i Berlin, som også skulle beskæftige sig med spørgsmål som krigsforbrydelser og krigsskadeserstatninger.

I Yalta enedes man om at opfordre Frankrig og Kina til sammen med Storbritannien, USA og USSR at indkalde til en konference for oprettelse af De Forenede Nationer til afholdelse i San Fransisco den 25. april 1945. Man enedes også om et FN's sikkerhedsråd, hvori de 5 "store" skulle have vetoret. Samtidig gik USA og Storbritannien ind på, at det Ydre Mongoli - Den Mongolske Folkerepublik - anerkendtes som selvstændig stat, der ligesom den hviderussiske og den ukrainske sovjetrepublik skulle optages som selvstændige medlemmer i FN.

Der var enighed om, at den nye polske regering, der efter sovjethærens påbegyndte befrielse af Polen, var blevet dannet i Lublin, skulle indlede forhandling med den polske eksilregering i London om dannelse af en samlingsregering som også senere blev dannet.

Man fastsatte endvidere de fremtidige grænser i Europa. Sovjetunionens grænse mod vest blev garanteret som svarende til det zaristiske Ruslands grænse før 1914. Hermed anerkendtes Estland, Letland og Litauen som Sovjetrepublikker, og grænsen til Polen blev den såkaldte Curzon-linie (opkaldt efter Storbritanniens udenrigsminister efter 1. verdenskrig), således at de ukrainske og hviderussiske områder, som havde været en del af Polen i mellemkrigstiden efter bolchevikkernes nederlag over for Polen efter den russiske revolution igen blev dele af USSR.

Tilsvarende skulle det ukrainsk og moldavisk befolkede område Bessarabien, som i mellemkrigstiden var under rumænsk styre, tilbagegives til Sovjetunionen. Efter krigen enedes Tjekkoslovakiet med Sovjetunionen om overgivelsen af det ukrainske område Karpatho-Ukraine til den ukrainske sovjetrepublik.

Det tyske Østpreussen skulle deles mellem Sovjetunionen og Polen og den polske østgrænse (til Tyskland) skulle følge floderne Oder og Neisse.

Endelig sluttede Storbritannien og USA en hemmelig aftale med Sovjetunionen om at denne skulle gå ind i krigen mod Japan senest 3 måneder efter krigsafslutningen i Europa. Det aftaltes, at de erobringer, som Japan havde gjort i den russisk-japanske krig 1904-05 skulle leveres tilbage til Sovjetunionen, nemlig øen Sakhalins sydlige del. Havnen Dairen skulle internationaliseres og Port Arthur overgives USSR som flådebase. Den mandschuriske jernbane skulle sættes under fælles sovjetisk-kinesisk administration. Endelig skulle USSR have de kuriliske øer nord for Japan samt besætte en del af Korea.

På Potsdam-mødet fra 17. juli - 2. august 1945 hvor Truman havde indtaget den i april afdøde Roosevelts plads, og Churchill den 29. juli blev erstattet af Attlee, bekræftede Stalin det sovjetiske løfte om at træde ind i krigen mod Japan 3 måneder efter krigsafslutningen i Europa den 8. maj. Samtidig meddelte Stalin, at han havde modtaget fredsfølere fra japanere til videregivelse til amerikanerne. Men Truman afslog enhver forhandling med japanerne, krigen skulle fortsættes.

Under mødet i Potsdam modtog Truman besked om den heldigt gennemførte eksplosion af den første atombombe i Alamogordo-ørkenen i New Mexico. Der blev herefter straks gjort klar til nedkastningen af den første atombombe mod levende mål i Hiroshima den 6. august.

2 dage efter, den 8. august, på 3 måneders dagen efter krigens afslutning i Europa, erklærede USSR Japan krig. Den 9. august smed amerikanerne den anden atombombe over Nagasaki, og den 14. august kapitulerede japanerne. En kapitulation, som Truman kunne have opnået tidligere uden brug af atombomber, hvis han havde taget imod japanernes fredsfølere med Stalin som mellemmand i juli måned.

På Potsdam-konferencen enedes man iøvrigt om at nationalsocialismen og dens ideologi skulle udryddes i Tyskland, at Tyskland skulle demilitariseres for aldrig mere at blive en militærmagt, og at de tyske industrimonopoler skulle opløses.

Det blev bestemt, at tyskerne i de områder, der blev overtaget af andre stater, skulle sendes til de fire allierede besættelseszoner af det resterende Tyskland. Denne bestemmelse førte til overførelsen af adskillige millioner tyskere fra bl.a. Sudeterlandet i Tjekkoslovakiet og de østlige dele af Tyskland, der blev overgivet til USSR og Polen.

Beslutningerne i Yalta og i Potsdam må siges at være rimelige i betragtning af den katastrofe for verden, krigen 1939-45 havde været. Frem for alt var det væsentligt, at man gennemførte foranstaltninger til forhindring af en genoplivelse af den tyske og japanske militarisme. Det bør iøvrigt bemærkes, at ved Helsinki-konferencen for 10 år siden bekræftede samtlige europæiske stater samt USA og Canada med deres underskrift på Helsinki-deklarationen, at de grænsedragninger, der var resultatet af aftalerne i Yalta og Potsdam, var uantastelige og kun kunne ændres ved gensidige forhandlinger imellem de berørte parter.

I betragtning af den række af brud på Yalta-Potsdam-aftalerne, som de vestlige allierede har gjort sig skyldige i - jeg skal blot nævne genoprustningen af Vesttyskland og Japan - er det af væsentlig betydning, at de resterende aftaler - ikke mindst grænseaftalerne - strengt bliver overholdt.

Den kolde krig.

Efter sejren over Hitler blæste over hele Europa - både i øst og i vest revolutionære-demokratiske vinde. Befolkningerne stillede store forhåbninger til efterkrigstiden, frem for alt på det sociale område. Kommunistpartierne og Sovjetunionen stod i høj kurs på grund af deres indsats i modstandskamp og krig. I de fleste europæiske lande - både i øst og vest - var de kommunistiske partier repræsenteret i de første efterkrigsregeringer, selv i Frankrig og Italien. Og i Storbritannien blev Churchill fejet bort fra magten af et sejrrikt Arbejderparti.

Men de forhåbninger, befolkningerne havde om en bedre fremtid, blev ikke indfriet på den måde, de havde ventet. Det, der senere blev betegnet den kolde krig, var i realiteten allerede begyndt inden krigen hørte op. I Grækenland f.eks. havde den græske modstandsbevægelse under kommunistisk ledelse jaget nazihærene ud af landet allerede i efteråret 1944 - først da kom den britiske besættelse, der førte til indsættelse af en borgerlig regering støttet af de britiske bajonetter, mens modstandsbevægelsen intrigeredes til at nedlægge våbnene. Senere førte dette til en årelang borgerkrig, et halv- og helfascistisk diktatur. Først med Andreas Papandreou er man i de seneste år så småt begyndt at råde bod på den ulykke, der ramte landet for 40 år siden.

Også i Jugoslavien prøvede englænderne at få indflydelse på udviklingen, men her mislykkedes det.

Da Churchill med sin tale i Fulton, USA, i marts 1946 trak jerntæppet ned igennem Europa, var man fra den amerikansk-vesteuropæiske magtelites side godt igang med at stække de folkelige kræfter, som krigen og modstandskampen havde bragt frem. Med rigelige pengemidler, som bl.a. gennem de amerikanske fagforeninger blev kanaliseret ind i vesteuropæisk fagbevægelse, påbegyndtes et splittelsesarbejde inden for enhedsfagbevægelsen i Frankrig og Italien. Efter kort tid blev også de kommunistiske ministre presset ud af de vesteuropæiske regeringer.

Meget væsentlig for USA's voksende indflydelse i Vesteuropa blev det amerikanske økonomiske genopbygningsprogram, der efter navnet på USA's daværende udenrigsminister fik navnet Marshall-hjælpen, som i årene 1947 - 52 postedes ind i Vesteuropa og ikke alene kom sejrmagterne til gode, men ligeså Italien og Vesttyskland, der herved blev genopbygget på forholdsvis kort tid.

Sovjetunionen og Østeuropa modtog ingen Marshall-hjælp, da de politiske betingelser, der var hæftet ved den, var uantagelige for deres regeringer.

Det var derfor forståeligt, at genopbygningen i USSR og Østeuropa måtte tage væsentlig længere tid end i Vesteuropa - også i betragtning af, at krigstabene og ødelæggelserne her var meget større end i Vesten.

Når det derfor i slutningen af 40'erne hævdedes, at Sovjetunionen truede Vesten, var det en ganske åbenbar absurditet eller rettere en bevidst forfalskning af de reelle forhold, der gjorde det ganske umuligt for Sovjetunionen og Østeuropa at nære angrebsplaner mod Vesteuropa - selv hvis de gerne havde villet det.

Når denne forfalskning af kendsgerningerne kunne lykkes, lå det i den enorme antikommunistiske propaganda i Vesten, der udnyttede den stramning af forholdene i de østeuropæiske stater, som genopbygningen ved egen hjælp medførte i forhold til det Marshall-hjulpne Vesten.

Skjules skal det heller ikke, at den række alvorlige lovbrud og de processer, der på falske anklager gennemførtes i Sovjetunionen og en række andre østeuropæiske stater ind til Stalins død i 1953, uvægerlig måtte bidrage til en skærpelse af koldkrigsatmosfæren og mistroen mod Øst.

Atombomben.

Angående atombombemonopolet findes der fra den tid en af de farlige historiske myter, nemlig, at USA med den såkaldte Baruch-plan, der forelagdes FN den 14. juni 1946, storsindet havde villet overlade atomkraftmonopolet til hele menneskeheden, at det ikke kunne gennemføres på grund af Sovjetunionens afvisning af Baruch-planens kontrolforanstaltninger.

Jeg kan ikke her gå i detaljer, men vil med et par citater forsøge at aflive denne myte, som FN's daværende generalsekretær nordmanden Trygve Lie så sent som den 10. maj 1955 viderebragte på et møde i Oslo, hvor han bl.a. sagde:

USA, som den gang var det eneste land, der havde atombomben, var forberedt på at give fra sig både sit lager og sin viden til et sådant internationalt organ, så snart der var opnået enighed om planen (Arbeiderbladet, Oslo, 11. maj 1955).

Det reelle indhold af Baruch-planen giver et andet citat klar besked om. Inden forelæggelse af planen for FN forespurgte den amerikanske regering den komite, der arbejdede med planen, om dennes konsekvenser for atombombernes fremstilling, oplagring og eventuelle tilintetgørelse. Komiteen svarede den 17. marts 1946 bl.a.:

Det andet spørgsmål drejer sig om bevarelsen eller overdragelsen af de materielle ting. Her tillader planen ligeledes en udvikling i stadier, som begynder med fremdragningen af råstofferne, dernæst går over til området af den industrielle produktion, og senere til kontrollen med sprængstofferne. Udarbejdelsen af udførlige forslag til en sådan planlægning kræver yderligere undersøgelser og et stort teknisk kompetent personale. Selvfølgelig vil den (også) fastlægge de grundlæggende træk i den højere politik.

En af beslutningerne af denne art vil komme til at dreje sig om, i løbet af hvilken tidsperiode USA vil fortsætte produktionen af atombomben. Planen kræver ikke, at USA standser en sådan produktion efter forelæggelsen af planen eller efter, at det internationale organ er trådt i funktion. På et eller andet stadium ved udarbejdelsen af planen vil dette være nødvendigt. Men hverken planen eller vor forelæggelse af denne skal fortolkes som ensbetydende med at dette skal gøres - eller ikke gøres - fra begyndelsen af eller til noget som helst tidspunkt. Denne beslutning, når den bliver truffet, vil blive forbundet med overvejelserne i den højere politik, der berører vor sikkerhed, og den skal træffes af vor regering i overensstemmelse med den forfatningsmæssige procedure og i belysning af alle den internationale situations faktorer.

At USA altså med Baruch-planen ikke tænkte på at give slip på bomben er åbenbart og kan yderligere bekræftes af følgende citat af en udtalelse af Lilienthal, formanden for den amerikanske atomenergikommission, der den 6. juli 1949 forklarede, at USA i 1946 havde rådet over meget få atombomber:

Denne omstændighed førte til, at atomkommissionen koncentrerede hele sin opmærksomhed om produktion af atombomber i et sådant antal og af en sådan kvalitet, at de kunne tjene som en advarsel for aggressorer.

Jeg skal ikke fordybe mig nærmere i dette problem, men ivørigt henvise til Kai Moltke's to-binds-værk "10 års atomalder" fra 1956.

Der er nu gået 30 år siden den 1. kolde krig kulminerede, og størsteparten af de politikere, der var toneangivende i den periode, er forlængst ude af politik, mange er døde. Det er derfor ikke så forunderligt, at der inden for de partier - især de socialdemokratiske - der var med til at støtte oprettelsen af NATO og stadig ønsker at bibeholde NATO som alliance - er kommet en strømning, der dels begynder at erkende, at NATO oprettedes på et falsum, dels er af den opfattelse, at NATO's strategiske linie bør ændres for at skabe mulighed for en standsning af våbenkapløbet.

Det må være fredsbevægelsens opgave at støtte denne udvikling, men jo bedre vi kender den historiske baggrund for den kolde krig, desto bedre kan vi støtte den nye linie.

Lad mig til afslutning af dette længere historiske afsnit sige, at denne udrødning, der gengiver min personlige opfattelse, ikke på nogen måde forudsætter eller indbefatter en samtidig anerkendelse af det sovjetsocialistiske samfundssystem eller af enhver foreteelse inden for dette. Det har først og fremmest været en kritisk analyse af den i Vesten fremherskende historiebetragtning. Lige så nødvendig som denne analyse er for os, er en analyse af den sovjetsocialistiske historiebetragtning en nødvendighed for Sovjetunionen og dens allierede - ansatser hertil er også synlige.

Historien skal nyvurderes med jævne mellemrum, men en nyvurdering vinder i værdi, hvis den kan gennemføres på grundlag af konsultering med nogle af de overlevende.

Fredsbevægelsen.

Jeg har berørt en række af fredsbevægelsens aktiviteter i det forløbne år. Enkelte vil jeg gerne gå lidt nærmere ind på.

Det er nu godt et år siden, at vi i fredsbevægelsen enedes om at oprette FREDSBEVÆGELSERNES SAMRÅD. Det har vist sig at være et nyttigt forum, hvor de forskellige organisationer og grupper først og fremmest har haft en regelmæssig kontakt med hinanden, der i en række tilfælde har ført til fælles aktioner og politiske initiativer. Det sidste samråd, der afholdtes i begyndelsen af januar, var formet som et heldags-seminar, hvor 111 deltagere, som udgjorde et bredt udsnit af fredsbevægelsen - såvel geografisk som organisationsmæssigt - diskuterede de kommende opgaver for fredsbevægelsen. Der var enighed om, at afholdelsen af sådanne seminarer, såvel landsdækkende som regionalt, var af stor værdi.

De vellykkede resultater af fælles arbejde vil også i år føre til fælles indsats på påskemarcherne og i et intensiveret arbejde for den atomvåbenfri zone. I den forbindelse bør det nævnes, at 27. oktober demonstrationen i København, der tilkendegav den folkelige støtte til Parlamentarikerkonferencen, blev understøttet af et meget bredt udsnit af såvel fredsbevægelsen som fagbevægelsen i København og det øvrige Sjælland. En lang række enkeltpersoner som formænd for lokale fællesorganisationer samt formændene for såvel LO som Socialdemokratiet anbefalede demonstrationen. På mødet på Rådhuspladsen i København talte formanden for SID, Hardy Hansen, og det radikale folketingsmedlem Aase Olesen. Vi må dog beklage, at den 5 minutters arbejdsnedlæggelse på FN-dagen, som i 1983 og 1984 blev understøttet af LO, ikke i 1985 fik denne understøttelse. Vi anser det for vigtigt, at der i år sættes ind på at få gennemført denne fredsstrejke i bredest mulige omfang.

Samarbejdskomiteens aktiviteter i det forløbne år skal jeg ikke komme nærmere ind på, men henvise til den aktivitetsalmenak, som er udleveret til landsmødedeltagerne.

Jeg skal dog kort berøre vort udgiverarbejde.

FREDSAVISEN har 2 år på bagen og har formålet at skabe sig en læserkreds ud over Samarbejdskomiteens egne medlemmer - vi kunne naturligvis ønske denne kreds større og må opfordre alle til at være behjælpelig hermed.

Redaktionen har formålet at fremdrage vigtige aspekter i fredsdebatten, og avisen har været af stor betydning for debatten i de enkelte fredsgrupper. Som en personlig kritik skal anføres, at for mange artikler beskæftiger sig mere med teknik end med politik, som må være hovedsagen for fredsbevægelsen i dens bedømmelse af rustningspolitikken.

Også FREDSBEVÆGELSENS FORLAG har haft en sæson med udgivelse af mange nyttige bøger og pjecer. Men også her var det ønskeligt, at arbejdet for deres udbredelse blev væsentligt øget.

Udviklingen af det faglige fredsarbejde er fortsat med nye grupper - en af de seneste er "Ingeniører for Fred".

Også udviklingen af fredsarbejdet inden for fagbevægelsen har været gunstigt og er ikke længere koncentreret i enkelte byer.

Derimod må vi indrømme, at arbejdet i de lokale fredsgrupper ikke i samme grad som tidligere har kunnet få medlemmerne aktiviseret. Der er næppe tvivl om, at tidligere års klare paroler om fjernelse af raketterne, bedre var egnet til at virke igangsættende end det mere abstrakte krav om en atomvåbenfri zone. Og så har vi vel heller ikke i tilstrækkelig grad formålet at modvirke lokale bangebuxses snak om dæmpning af aktiviteten.

Internationalt arbejde.

Vi har i det forløbne år haft gæster fra mange lande, ligesom vi har haft delegationer på besøg både i øst og vest.

Vi har deltaget i en række konferencer og seminarer i international sammenhæng. Jeg skal f.eks. nævne det Slesvig-Holstensk-Sønderjydske seminar i Aabenraa i foråret 1985.

Af særlig nordisk betydning var Den Nordiske Folkerigsdag i Jönköping i Sverige i april 1985. Folkerigsdagen var arrangeret af det Svenske Fredsråd, den havde ca. 250 deltagere fra de 5 nordiske lande, fra Danmark deltog 37. Forberedelsesarbejderne til Folkerigsdagen blev herhjemme udført af FN-forbundet og Samarbejdskomiteen i fællesskab. Resultatet af Folkerigsdagen, der arbejdede i 6 grupper, er senere blevet offentliggjort i et hæfte, der indeholder en række anbefalinger angående nedrustning, fred og udvikling.

Af den række konferencer i udlandet, vi har deltaget i, skal jeg nøjes med at omtale to:

END-konventet i Amsterdam i sommer, som 5 af Samarbejdskomiteens styrelse deltog i som observatører. Til forskel fra det foregående END-konvent var der i Amsterdam ingen deltagere fra største parten af de socialistiske lande, da betingelserne for deltagelse var uacceptable for dem. På konventet blev der fra en række repræsentanter for END-grupperinger udtalt ønske om et bredere samarbejde om konkrete aktioner sammen med andre afskygninger af fredsbevægelsen. Samarbejdskomiteens observatører havde god lejlighed til at skabe kontakter med en del udenlandske fredsfolk og informere dem om vort arbejde og opfattelse af samarbejde inden for fredsbevægelsen.

Den anden konference var konferencen i Kiljava i Finland i oktober 1985, hvor der fra Danmark deltog en delegeret fra hver af organisationerne, Samarbejdskomiteen, Fagbevægelsen for Fred, SAM og Nej til Atomvåben. Konferencen var en opfølgning af de to Athen-konferencer arrangeret af Pasoks fredsorganisation KEADEA og var besøgt af 78 delegerede fra 50 organisationer i 26 af de lande, der har undertegnet Helsingfors-deklarationen af 1975.

Vore finske venner fra den finske Fredskomite og den finske FN-organisation havde arrangeret konferencen på bedste måde, og der fandt meget udbytterige debatter sted, fortrinsvis i mindre grupper. En del af END-organisationerne holdt sig borte fra konferencen, men andre deltog, og selvom der var kontroverser, var konferencen i det store og hele konstruktiv, og debatten foregik på en civiliseret måde. Jeg er af den overbevisning, at det er af stor betydning, at sådanne konferencer afholdes, så de forskellige afskygninger inden for den internationale fredsbevægelse får mulighed for dialog. Fredsbevægelsen er nu en bred bevægelse, og vi må finde os i, at der er folk og grupper inden for den, der endnu er befængt med koldkrigsidéer og antikommunisme. Vi skal ikke være bange for at diskutere med dem som mennesker, der er på vej, men som endnu ikke har fattet, at kampen mod atomkrigsfaren i alle dens afskygninger er det aller væsentligste, og at det er den, vi skal samle os om. Jeg synes, at vi i Danmark er nået langt i så henseende.

Terror eller ikke-vold.

I fortsættelse heraf vil jeg beskæftige mig med særlige aktioner, som man også oplever i andre politiske sammenhænge: De "ikke-voldelige" aktioner. Vi har den dybeste sympati for kvinderne på Greenham Common eller kvinderne i Ravnstrup-lejren, der med deres ægte "ikke-voldelige" aktioner på fredspolitisk uhyre effektiv måde overfor offentligheden har demonstreret brede kredses modstand mod militarismen.

Men i den senere tid har der i udlandet været gennemført aktioner af voldelig karakter under betegnelsen "ikke-vold". En tendens vi ikke kan acceptere.

Heller ikke, når aktionerne udføres som forfatteren Toni Liver-
sage skildrede i en kronik i Politiken (13.12.1985) af Plovskær-
folket:

Nogle mennesker skaffer sig adgang til en fabrik, der fremstiller atomvåben, for derefter at smadre eller tilintetgøre et eller andet ved et sådant våben. Så hælder de deres eget blod ud over gerningsstedet og afventer derefter politiets ankomst.

eller:

Plovskår-gruppen Silo Pruning Hooks, der med trykluftbor ødelagde cementdækslet til en Minuteman-Silo foruden det omfattende elektriske system.

Jeg kan ikke acceptere den slags former for "ikke-vold", selv om jeg nok kan dele forfærdelsen og forargelsen over at gerningsmændene idømtes straffe på fra 8 til 18 års fængsel.

Jeg har altid på det skarpeste fordømt og bekæmpet tendenser af denne art. Jeg ved, at der er nogle, der søger at forklare den voldelige form for aktioner med at den fortrinsvis gennemføres af folk, der ikke mere kan holde ud at føre en ikke-voldelig politisk kamp, som de ikke synes giver resultater. Hvor rigtig denne forklaring end måtte være, kan den på ingen måde undskylde en Baader-Meinhof-Bande i Vesttyskland, de Røde Brigader i Italien eller CCC-grupperne i Belgien, der laver sprængstofattentater på NATO-installationer.

Her i landet har det eneste tilfælde af grov politisk vold i de senere år været tilsviningen af statsminister Schlüter på 4. majmødet på Rådhuspladsen i København, som blev fordømt som bøllestreger af en samlet offentlighed.

Jeg skal ikke male fanden på væggen, men jeg vil dog advare mod eventuelle provokatører, som vore argeste modstandere måtte placere i vor bevægelse, som kan have let spil med ubefastede sjæle. Både fra USA og Vesttyskland findes klare beviser for sådanne infiltrationsforsøg i fredsbevægelsen.

Fredsarbejdet er et arbejde, der skal foregå dag ud og dag ind - det er ikke noget let og hurtigt arbejde - og vold og attentater gør ikke vejen kortere. Fredsbevægelsen kan kun vinde indflydelse ved gennem oplysning af overbevise befolkningen om rigtigheden af dens påstande og krav.

Hvor står vi idag ?

Efter denne gennemgang af det forløbne år - en gennemgang der naturligvis har måttet gå let hen over en række detaljer - er det rimeligt, med udgangspunkt i, hvad der er nået, at prøve at udstikke fredsbevægelsens vej i den nærmest kommende tid.

Først og fremmest må vi erkende, at verden foruden atomkrigstruslen, står over for en lang række af uløste problemer af alvorligste karakter.

- Vesten slås med en stadig voksende arbejdsløshed.
- Den socialistiske verden slås med enorme organisationsproblemer.
- Millioner sulter i Afrika mens Vesten svømmer i overskudslagre.
- Den 3. verdens lande er ved at kvæles i udlandsgæld. Problemet kan i virkeligheden kun løses ved en drastisk gælds-nedskrivning, som vil ryste den vestlige verdens økonomiske system.
- Der er stadig krig mellem Iran og Irak, i Afghanistan, i Libanon m.m.
- Situationen i Sydafrika tilspidsses stadig.

En standsning af rustningskapløbet og en begyndende nedrustning ville give verden mulighed for at begynde at løse alle de andre turende problemer.

Den forbedring af det politiske klima mellem USA og USSR, som var resultatet af topmødet i Geneve i november, giver forhåbninger til de nu igangværende nedrustningsforhandlinger. Men virkelig gennemgribende resultater nås kun ved et uophørligt folkeligt pres. Det vanskelige punkt i stormagternes forhandlinger er spørgsmålet om stjernekrigsvåbnene - det strategiske forsvars initiativ (SDI), som amerikanerne kalder dem - og som mange amerikanere oprigtigt betragter som forsvarsforanstaltning, på trods af at nøgternt tænkende videnskabsmænd og politikere klart har givet udtryk for, at SDI er uigennemførligt som et absolut forsvarsvåben, og i realiteten kun har en mening i forbindelse med en massiv atomvåbenoprustning. Derved bliver det et formidabelt middel til at dække et overraskelsesangreb mod "fjenden". SDI ligger logisk i fortsættelse af de 572 NATO-atommissiler, hvoraf samtlige forudsatte Pershing II allerede er udstationeret.

Jeg er overbevist om, at Sovjetunionen ikke vil røre sig en tomme med hensyn til nedrustning af atomvåbnene, medmindre USA tager SDI af bordet - hvis det ikke sker, vil oprustningsspiralen fortsætte sin opadgående drejning, uden at vi kan se en ende på den.

Kan vi da gøre noget i den forbindelse? Vort Folketing har allerede taget afstand fra SDI, men det er ikke nok. Man må også sikre sig, at danske firmaer ikke som underleverandører bliver inddraget i SDI-projekter. I vort oplysningsarbejde om SDI må vi fremhæve, at kravet om totalt atomvåbenprøvestop effektivt vil bremse SDI-udviklingsarbejdet. Og hvorfor kan Folketinget ikke lige så godt som det har pålagt regeringen på FN's generalforsamling at fremsætte forslag om forbud mod førstebrug af atomvåben, pålægge den at arbejde for totalt atomprøvestop?

Vort arbejde for den atomvåbenfri zone skal gå videre, og med den udvikling der er foregået er det klart, at mere komplicerede spørgsmål nu vil blive bragt ind i debatten. Væsentligt er det f.eks., at den atomvåbenfri zone er i strid med NATO's nuværende

strategi, der opererer med eventuel førstebrug af atomvåben. Men bestræbelserne for oprettelsen af en atomvåbenfri zone er jo bl.a. udtryk for en afvisning af NATO's nuværende strategi. I samme forbindelse kommer også både forstærkningsaftalerne og den fælles militærkommando med Vesttyskland ind i billedet. Vort arbejde med zonetanken er et bidrag til at nedtone NATO's aggressive strategi og trækker derfor i samme retning som alle de internationale bestræbelser for afspænding og nedrustning.

Foruden en folkelig understøttelse af politikernes videre arbejde med zonen, er der en række vigtige foranstaltninger, hvis gennemførelse kræver en stærk folkelig indsats, som f.eks. forhindring af fremmede atombevæbnede krigsskibes anløb til danske have og forhindring af provokative NATO-marineøvelser i Østersøen.

Det internationale fredsår.

1986 er af FN blevet erklæret som det Internationale Fredsår. Som tidligere nævnt er regeringen blevet tvunget til at bevilge 500.000 kr. til FN-forbundet til fredsarbejde i 1986. Beløbet er ganske utilstrækkeligt, og der bør gøres en indsats for, at f.eks. også kommunerne yder bidrag, som f.eks. Herlev Kommune, der yder en krone pr. indbygger.

Arbejdet for at gøre FN's arbejde bekendt for en bredere offentlighed er hidtil blevet groft forsømt fra dansk side. Således findes en lang række vigtige publikationer fra FN, som aldrig er blevet oversat til dansk og derved gjort tilgængelige for offentligheden. Den danske regering, der nu har sæde i Sikkerhedsrådet, må bringes til at gøre en indsats for at popularisere FN's arbejde for derved at støtte den mellemfolkelige afspænding.

Den vigtigste fredspolitiske begivenhed i Danmark i 1986 er Verdenskongressen for Fred i København den 15. - 19. oktober, som vi er medarrangør af, idet en række af vore styrelsesmedlemmer sidder i Forberedelseskomiteen for Kongressen, hvis præsident er den gamle radikale politiker Hermod Lannung.

Der har allerede været afholdt to internationale forberedelsesmøder for kongressen. Det første er den 30. juni - 1. juli i Bellacentret. Her deltog 79 delegerede repræsenterende 28 lande og 12 internationale organisationer. Det andet den 14. - 16. december i Køge - samme sted som vort forrige landsmøde - havde 158 delegerede repræsenterende 58 lande og 18 internationale organisationer.

Kongressen er tænkt som et forum, der ikke alene skal have deltagelse fra fredsorganisationer, men også fra fagforeninger, ungdoms-, og kvinde- og kirkelige organisationer, partier, videnskabsmænd o.s.v. for at inddrage et bredt spektrum af det offentlige liv i den folkelige fredsproces.

Allerede nu har en bred gruppe af organisationer tilsluttet sig. Herhjemme foruden Samarbejdskomiteen, International Liga for Fred og Frihed, SAM, SF, Det Radikale Venstre, DKP, Kunstnere for Fred, Fagbevægelsen for Fred. Socialdemokratiet, der i Køge var

repræsenteret af Knud Damgaard som observatør, har meddelt, at det ikke ønsker at deltage i kongressens forberedelsese, men ikke blander sig i om socialdemokrater som enkeltpersoner deltager heri.

Fra dansk side skal der ydes et meget stort arbejde for denne kongres og den danske forberedelseskomite stiler efter at der indsamles mindst en halv million kr. som det danske bidrag til kongressens afholdelse. Men alle disse problemer vil blive drøftet i et særligt debatforum i eftermiddag.

1986 - det internationale fredsårbør blive det år, der markerer vendepunktet, lad det blive det år:

- hvor truslen om stjernekrig afløses af et internationalt samarbejde om en fredelig udnyttelse af rummet.
- hvor atomnedrustningen påbegyndes.
- hvor kvindernes krav om våbenmilliarderne til mad virkelig gøres.

Men for at nå blot de mål, må fredsbevægelsen sætte ind med et målbevidst arbejde i samvirke med vore venner i øst, i vest, i nord og i syd for en sikkerhed i fællesskab.

Så kan vi med Alva Myrdal sige:

FRED BETYDER SEJR FOR ALLE
EN ANDEN SEJR FINDES IKKE MERE.

Villum Hansen
16.1.1986.

Beretningen er udarbejdet på grundlag af en disposition godkendt på styrelsesmødet den 2. - 3. november 1985. I endelig udformning blev den diskuteret på styrelsesmødet den 12. januar 1986, hvorefter forskellige ændringer og tilføjelser blev foretaget for i videst mulige omfang at imødekomme de på styrelsesmødet fremsatte indvendinger.

Afsluttet den 28. februar 1986 med enkelte tilføjelser.